

مروری بر تجارت ایران و آسیای مرکزی

KAZAKHSTAN

UZBEKISTAN

KYRGYZSTAN

TAJIKISTAN

AFGHANISTAN

PAKISTAN

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تهیه و تنظیم:

مهسا رجبی نژاد

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

موضوع این گزارش، الزاماً موضوع اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران نیست.

آذر ۱۴۰۲

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست مطالب

- ۱..... تجارت ایران با آسیای مرکزی
- ۲..... سهم هر یک از کشورهای منطقه آسیای مرکزی در تجارت با ایران
- ۳..... روند تجارت ایران با کشورهای منطقه آسیای مرکزی به تفکیک کشور
- ۳..... ازبکستان
- ۳..... تاجیکستان
- ۴..... ترکمنستان
- ۵..... قزاقستان
- ۶..... قرقیزستان
- ۷..... اقلام عمده در تجارت ایران با منطقه آسیای مرکزی
- ۱۰..... اقلام عمده در تجارت ایران با منطقه آسیای مرکزی به تفکیک کشورها
- ۱۳..... جمع بندی

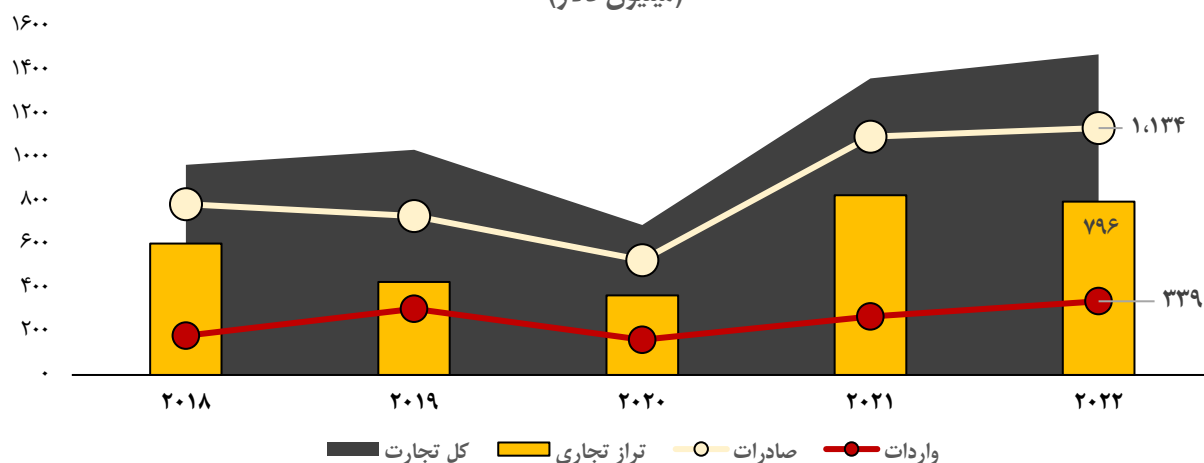
تجارت ایران با آسیای مرکزی

آسیای مرکزی 'سرزمین پهناوری در قاره آسیا است که محصور در خشکی است (هیچ مرزی با آب های آزاد جهان ندارد). این منطقه به طور معمول دربرگیرنده کشورهای ازبکستان، تاجیکستان، ترکمنستان، قزاقستان و قرقیزستان می شود.^۲

بر اساس داده های مرکز تجارت بین المللی (ITC)^۳، روند کاهشی تجارت کالایی ایران با منطقه آسیای مرکزی از سال ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰ در سال ۲۰۲۱ (پس از فروکش کردن همه گیری کووید-۱۹)، متوقف شده و تجارت با این کشورها با سرعت زیادی افزایش یافته و از ۶۸۹ میلیون دلار در سال ۲۰۲۰ به ۱.۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ رسیده است. این روند در سال ۲۰۲۲ نیز با سرعت کمتری ادامه یافته و در این سال کل تجارت ایران با منطقه آسیای مرکزی حدود ۱.۵ میلیارد دلار بوده که تنها سهم ۱ درصدی از کل ارزش تجارت ایران در این سال را تشکیل می دهد. از کل ارزش تجارت کالایی ایران به این منطقه، ۷۷ درصد متعلق به صادرات، معادل ۱.۱ میلیارد دلار، بوده و مابقی، معادل ۳۳۹ میلیون دلار را واردات تشکیل داده است. ارزش تجارت ایران با کشورهای منطقه آسیای مرکزی در سال ۲۰۲۲ با افزایش حدود ۸ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ همراه بوده که مشارکت واردات در این افزایش حدود ۵.۱ واحد درصد بوده است. در واقع دلیل اصلی رشد مذکور افزایش ۲۶ درصدی واردات از این منطقه در مقابل افزایش تنها ۳ درصدی صادرات بوده است. شایان ذکر است، در میان کشورهای منطقه آسیای مرکزی نیز افزایش ۸۹ درصدی و ۱۰۶ درصدی واردات از دو کشور قزاقستان و تاجیکستان عامل اصلی افزایش واردات از این گروه کشورها در سال ۲۰۲۲ بوده است.

تراز تجاری ایران با ۵ کشور منطقه آسیای مرکزی طی سال های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ همواره به نفع ایران مثبت بوده و در سال ۲۰۲۱ به بیشترین میزان خود طی مدت مذکور (۸۲۶ میلیارد دلار) رسیده است. در سال ۲۰۲۲ نیز تراز تجاری ایران با منطقه آسیای مرکزی حدود ۳۰ میلیون دلار کاهش یافته و به ۷۹۶ میلیون دلار رسیده است.

نمودار ۱. تجارت ایران با کشورهای آسیای مرکزی طی سال های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ (میلیون دلار)

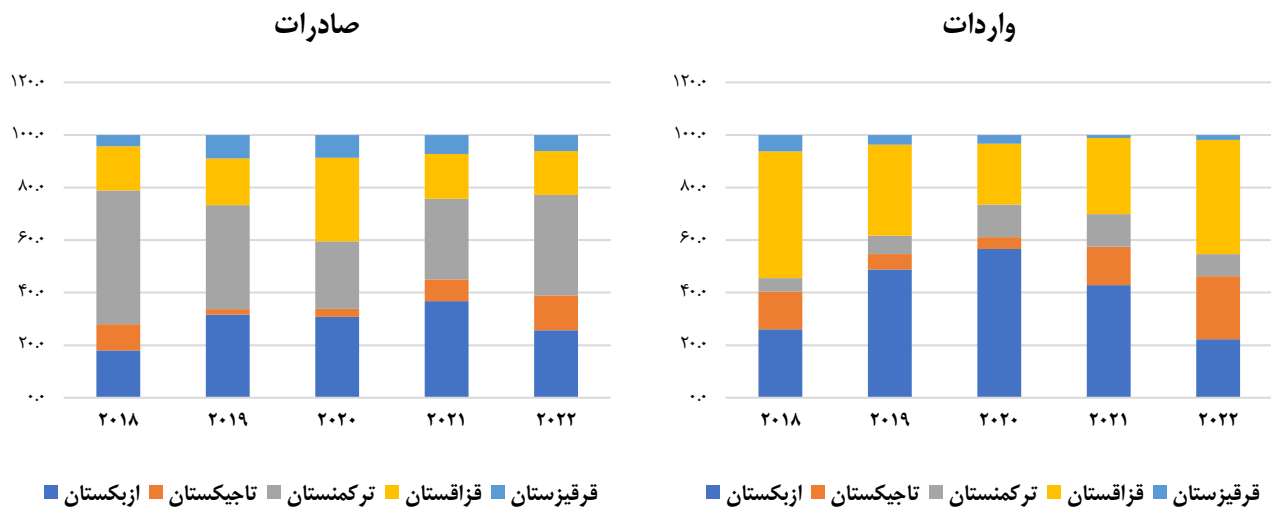
سهم هر یک از کشورهای منطقه آسیای مرکزی در تجارت با ایران

طی ۵ سال منتهی به سال ۲۰۲۲، سهم کشورهای منطقه آسیای مرکزی از صادرات ایران به آنها با نوسان همراه بوده و سهم دو کشور ازبکستان و قرقیزستان با نوسانات کمتری همراه بوده است. اگرچه که سهم ترکمنستان طی دو سال ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ کاهش یافته، اما این کشور مجدداً در سال ۲۰۲۲ همانند سال ۲۰۱۸، به مهم‌ترین مقصد عمده صادراتی ایران در منطقه آسیای مرکزی (با سهم حدود ۳۸ درصد از کل ارزش صادرات ایران به منطقه) تبدیل شده است. ازبکستان نیز پس از ترکمنستان دومین مقصد عمده صادراتی ایران در این منطقه بوده است.

در میان کشورهای منطقه آسیای مرکزی، طی ۵ سال مورد بررسی (۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲)، سهم قزاقستان از بازار ایران نسبت به سایر کشورهای منطقه از کل واردات از آن در سال ۲۰۲۲ بیشتر بوده است (حدود ۴۳ درصد). این درحالی است که طی بازه مورد بررسی، کشور ازبکستان که مهم‌ترین مبدا عمده وارداتی ایران در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ در این منطقه بوده، به سومین کشور منطقه آسیای مرکزی با سهم ۲۲.۳ درصد از کل ارزش واردات ایران در سال ۲۰۲۲ تبدیل شده و سهم خود را در بازار ایران در میان کشورهای آسیای مرکزی از دست داده است.

نمودار ۲. سهم کشورهای آسیای مرکزی طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ از تجارت با ایران در همین منطقه

(میلیون دلار)

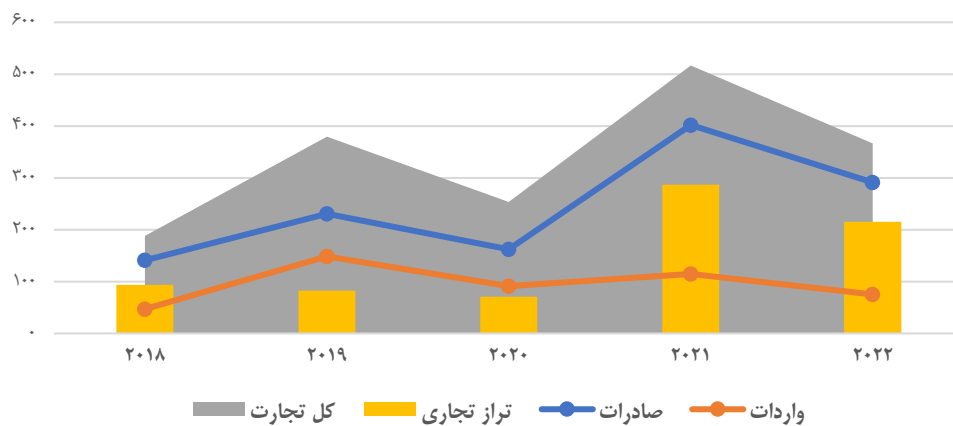
منبع: ITC

روند تجارت ایران با کشورهای منطقه آسیای مرکزی به تفکیک کشور

ازبکستان

روند تجارت ایران با ازبکستان طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که تجارت با این کشور همواره با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده است. طی ۵ سال منتهی به سال ۲۰۲۲، تجارت با این کشور در سال ۲۰۲۱ به اوج خود رسیده و بالغ بر ۵۱۷ میلیون دلار بوده و پس از آن در سال ۲۰۲۲ مجدداً کاهش یافته (حدود ۲۹ درصد) و به ۳۶۶ میلیون دلار رسیده است. عامل اصلی کاهش تجارت با این کشور مشارکت منفی ۲۱ واحد درصدی صادرات به این کشور بوده است. شایان ذکر است دلیل اصلی کاهش صادرات ایران به ازبکستان در سال ۲۰۲۲ را می‌توان کاهش ۷۴ درصدی و ۸۸ درصدی صادرات دو کد تعرفه ۷۲۱۴۲۰ (سایر میله‌ها از آهن یا از فولادهای غیر ممزوج دارای دندانه، برآمدگی، گودی یا سایر تغییر شکل یافتگی‌هایی باشند) و ۴۴۱۰۱۱ (تخته از خرده‌ریز چوب) با مشارکت منفی ۱۲ واحد درصد و منفی ۳۰۵ واحد درصد از کل کاهش حدود ۲۸ درصدی صادرات در سال مذکور نسبت به سال قبل عنوان نمود. واردات ایران از ازبکستان نیز در سال ۲۰۲۲ با کاهش ۳۴ درصدی همراه بوده است. شایان ذکر است، تراز تجاری ایران با ازبکستان طی ۵ سال مورد بررسی در این گزارش همواره به نفع ایران مثبت بوده است. در سال ۲۰۲۲ تراز تجاری ایران و ازبکستان حدود ۲۱۶ میلیون دلار بوده که کاهش حدود ۷۲ میلیون دلاری در مقایسه با سال ۲۰۲۱ را تجربه کرده است.

نمودار ۳. روند تجارت ایران با ازبکستان طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲
(میلیون دلار)

منبع: ITC

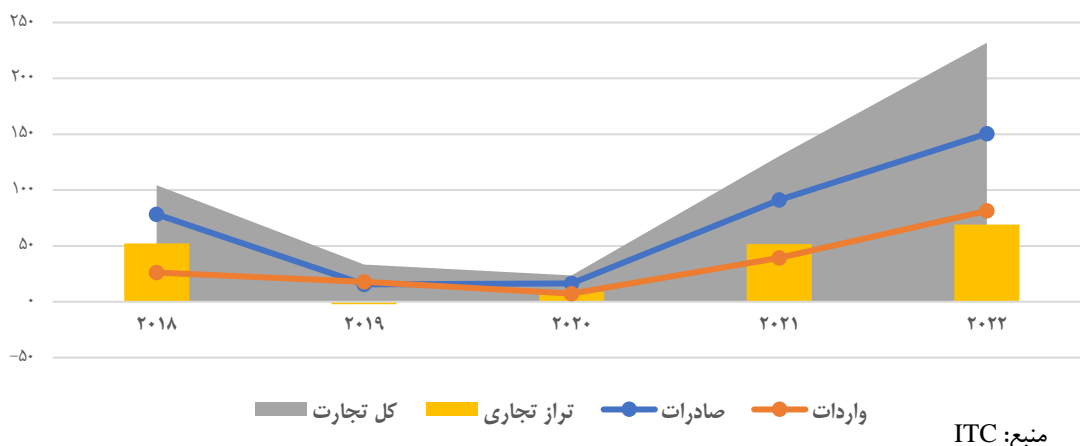
تاجیکستان

ارزش تجارت ایران با تاجیکستان در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ با سرعت زیادی افزایش یافته به طوریکه از حدود ۲۴ میلیون دلار در سال ۲۰۲۰ به حدود ۱۳۱ میلیون دلار در سال ۲۰۲۱ (افزایش حدود ۶ برابری نسبت به ۲۰۲۰) و ۲۳۲ میلیون دلار در سال ۲۰۲۲ (افزایش ۷۸ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱) رسیده است. علت اصلی افزایش تجارت با تاجیکستان در سال

۲۰۲۲ افزایش ۶۵ درصدی صادرات به این کشور با مشارکت ۴۶ واحد درصدی از کل افزایش تجارت با این کشور است. دو کد تعرفه ۷۲۱۴۲۰ (سایر میله‌ها از آهن یا از فولادهای غیر ممزوج دارای دندانه، برآمدگی، گودی یا سایر تغییر شکل یافتگی‌هایی باشند) و ۰۸۰۲۵۱ (سایر میوه‌های سخت پوست درون غلاف سخت) نیز با افزایش ۴۸ درصدی و ۵۲۸ درصدی عوامل اصلی افزایش صادرات ایران به ازبکستان در سال ۲۰۲۲ محسوب می‌شوند.

طی بازه مورد بررسی تراز تجاری ایران با ازبکستان همواره به نفع ایران مثبت بوده و در سال ۲۰۲۲ با رقم حدود ۶۹ میلیون دلار به بیشترین میزان خود رسیده است.

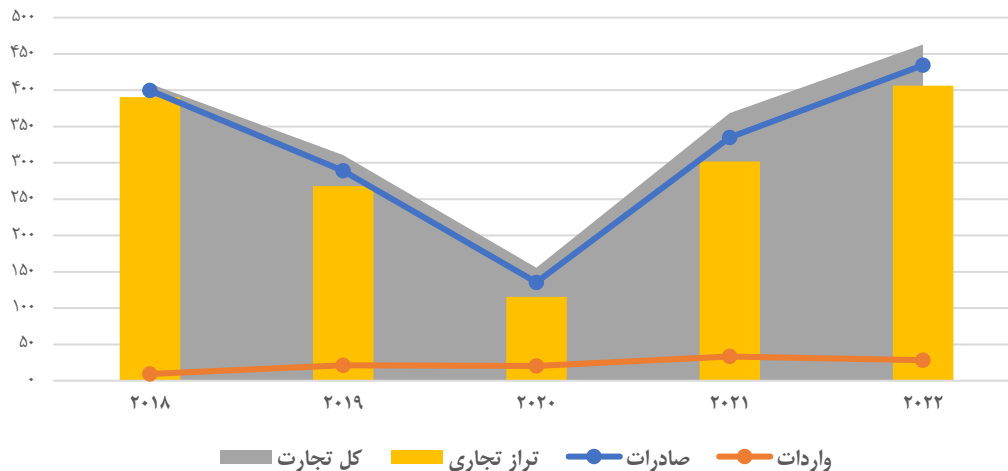
نمودار ۴. روند تجارت ایران با تاجیکستان طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ (میلیون دلار)

ترکمنستان

روند تجارت کالایی ایران و ترکمنستان طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که تجارت با این کشور از سال ۲۰۲۱ و پس از همه‌گیری کووید-۱۹ با شیب زیادی افزایش یافته و سطح مبادلات تجاری با این کشور نه تنها به سطح مبادلات با آن در سال ۲۰۱۸ بلکه کمی بیشتر از آن نیز افزایش یافته و به حدود ۴۶۳ میلیون دلار رسیده است. ارزش تجارت با ترکمنستان در سال ۲۰۲۲ نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش ۲۶ درصدی را تجربه کرده که ناشی از افزایش ۳۰ درصدی صادرات در مقابل کاهش ۱۵ درصدی واردات طی بازه مورد بررسی بوده است. در میان اقلام صادراتی ایران به ترکمنستان در سال ۲۰۲۲، افزایش ۶۵ درصدی و ۹۵۳ درصدی صادرات کدهای تعرفه ۷۳۰۶۶۱ (سایر لوله‌ها و پروفیل‌های توخالی از مقطع عرضی مربع یا مستطیل) و ۳۹۰۱۲۰ (پلی‌اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴/۱ یا بیشتر) به ترتیب با مشارکت ۳.۴ واحد درصد و ۳.۱ واحد درصد از کل افزایش حدود ۳۰ درصدی صادرات ایران به این ترکمنستان در سال مذکور بوده است.

نمودار ۵. روند تجارت ایران با ترکمنستان طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ (میلیون دلار)

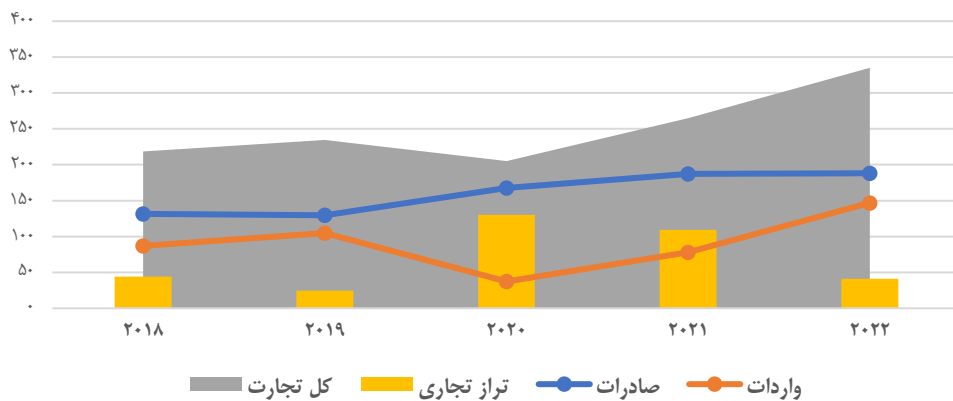

منبع: ITC

قزاقستان

روند تجارت ایران با قزاقستان همانند دو کشور تاجیکستان و ترکمنستان طی ۵ سال منتهی به سال ۲۰۲۲، از سال ۲۰۲۱ با افزایش همراه بوده و به بیشترین سطح خود در سال ۲۰۲۲ رسیده است. ارزش تجارت ایران و قزاقستان در این سال حدود ۳۳۵ میلیون دلار بوده که افزایش ۲۶ درصدی نسبت به سال قبل را تجربه کرده است. شایان ذکر است، افزایش تجارت ایران و قزاقستان از محل افزایش واردات و نه صادرات بوده است. واردات ایران از قزاقستان طی مدت مذکور حدود ۸۹ درصد رشد کرده و در مقابل صادرات به این کشور تنها با افزایش حدود ۰.۵ درصدی همراه بوده است. از علل افزایش واردات از قزاقستان می‌توان به افزایش واردات کد تعرفه ۱۰۰۱۹۹ (سایر مخلوط‌های گندم غیر مذکور در جای دیگر) اشاره نمود که مشارکت ۹۰.۵ واحد درصدی از افزایش ۸۹ درصدی واردات ایران از این کشور را به خود اختصاص داده است.

نمودار ۶. روند تجارت ایران با قزاقستان طی سالهای ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ (میلیون دلار)

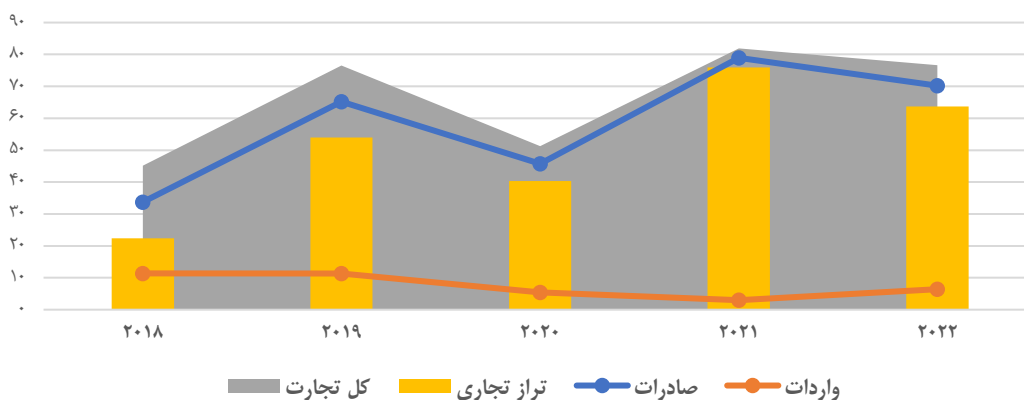

منبع: ITC

قرقیزستان

تجارت ایران با قرقیزستان نیز همانند ازبکستان طی ۵ سال منتهی به سال ۲۰۲۲ با نوساناتی همراه بوده است. ارزش تجارت ایران با این کشور در سال ۲۰۲۲ حدود ۷۷ میلیون دلار بوده که در مقایسه با سال ۲۰۲۱ حدود ۶ درصد کاهش یافته است. دلیل کاهش تجارت ایران با قرقیزستان را می‌توان کاهش حدود ۱۱ درصدی ارزش صادرات ایران به این کشور با سهم منفی ۱۰.۷ واحد درصد عنوان کرد. شایان ذکر است طی مدت مذکور واردات ایران از قرقیزستان بیش از دو برابر شده است. کاهش صادرات کد تعرفه ۰۸۰۲۵۱ (پسته‌ها با پوست تازه یا خشک) (منفی ۳۴ درصد) با مشارکت منفی ۱۹ واحد درصدی یکی از دلایل کاهش صادرات ایران به قزاقستان در سال ۲۰۲۲ بوده است. شایان ذکر است، اگرچه که تراز تجاری ایران و قرقیزستان طی بازه مورد بررسی همواره به نفع ایران مثبت بوده است اما به دلیل رشد واردات از این کشور در سال ۲۰۲۲ از آن کاسته شده و در این سال تنها ۶۴ میلیون دلار (کاهش ۱۶ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱) بوده است.

نمودار ۷. روند تجارت ایران با قرقیزستان طی سالهای ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ (میلیون دلار)

منبع: ITC

اقدام عمده در تجارت ایران با منطقه آسیای مرکزی

جدول ۱، عمده کالاهای صادراتی ایران به منطقه آسیای مرکزی در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۲۲ را نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود ۱۰ کالای نخست صادراتی ایران در سال ۲۰۱۸ حدود ۳۰ درصد از کل ارزش صادرات به این منطقه را نشان می‌دهد. شایان ذکر است این رقم در سال ۲۰۲۲ با افزایش ۷ واحد درصدی به حدود ۳۷ درصد رسیده است. سهم ۱۰ کالای نخست صادراتی به منطقه آسیای مرکزی و افزایش آن در سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که تنوع صادرات به این کشورها نه تنها در طول این مدت افزایش نیافته است بلکه با کاهش نیز همراه بوده است. در سال ۲۰۲۲، عمده کالاهای صادراتی ایران به منطقه آسیای مرکزی را کد تعرفه ۷۲۱۴۲۰ (سایر میله‌ها از آهن یا از فولادهای غیر ممزوج دارای دندانه، برآمدگی، گودی یا ...) با سهم حدود ۱۰ درصدی از کل ارزش صادرات به این منطقه در سال مذکور تشکیل داده است.

جدول ۱. ده کالای عمده صادراتی ایران به منطقه آسیای مرکزی در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۲۲ (میلیون دلار - درصد)

۲۰۲۲					۲۰۱۸				
سهم از کل ارزش صادرات	ارزش	شرح	کد تعرفه	سهم از کل ارزش صادرات	ارزش	شرح	کد تعرفه		
۹.۸	۱۱۱.۰	سایر میله‌ها از آهن یا از فولادهای غیر ممزوج دارای دندانه، برآمدگی، گودی یا ...	۷۲۱۴۲۰	۴.۵	۳۵۶	خرما	۰۸۰۴۱۰	۱	
۵.۰	۵۶.۳	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴ یا بیشتر	۳۹۰۱۲۰	۴.۲	۳۳.۰	سیب زمینی،	۰۷۰۱۹۰	۲	
۴.۸	۵۴.۲	سایر میوه‌های سخت پوست درون غلاف سخت	۰۸۰۲۵۱	۳.۳	۲۵.۸	قند و شکر تصفیه شده	۱۷۰۱۹۹	۳	
۴.۶	۵۲.۴	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) کمتر از ۹۴	۳۹۰۱۱۰	۳.۱	۲۴.۰	سایر سیمان سفید پرتلند	۲۵۲۳۲۹	۴	
۲.۹	۳۲.۵	خرما	۰۸۰۴۱۰	۳.۰	۲۳.۷	سایر میوه‌های سخت پوست درون غلاف سخت	۰۸۰۲۵۱	۵	

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

۲۰۲۲					۲۰۱۸				
سهم از کل ارزش صادرات	ارزش	شرح	کد تعرفه		سهم از کل ارزش صادرات	ارزش	شرح	کد تعرفه	
۲.۸	۳۱.۴	سایر لوله‌ها و پروفیل‌های توخالی از مقطع عرضی مربع یا مستطیل	۷۳۰۶۶۱	۶	۲.۸	۲۱.۸	ماشین‌ها و دستگاه‌های خردکردن یا ساییدن	۸۴۷۴۲۰	۶
۲.۲	۲۴.۴	سایر محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولادهای غیرممزوج با سطح مقطع عرضی مربع مستطیل	۷۲۰۷۱۲	۷	۲.۵	۲۰.۰	پلی‌اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴/ یا بیشتر	۳۹۰۱۲۰	۷
۱.۸	۲۰.۱	سایر سیمان سفید پرتلند	۲۵۲۳۲۹	۸	۲.۴	۱۸.۶	سیب	۰۸۰۸۱۰	۸
۱.۷	۱۹.۱	سیب	۰۸۰۸۱۰	۹	۲.۳	۱۷.۹	پلی پروپیلن	۳۹۰۲۱۰	۹
۱.۶	۱۸.۰	فرش و سایر کفپوش‌ها از مواد نسجی از مواد نسجی سنتتیک یا مصنوعی	۵۷۰۲۹۲	۱۰	۲.۱	۱۶.۸	اسکلت وقطعات اسکلت	۷۳۰۸۹۰	۱۰
۳۷	۴۲۰	مجموع			۳۰	۲۳۷	مجموع		

منبع: ITC

مطابق جدول ۲، ۱۰ کالای عمده وارداتی ایران از آسیای مرکزی در سال ۲۰۱۸ حدود ۸۰ درصد و در سال ۲۰۲۲ حدود ۹۰ درصد از کل ارزش واردات ایران از این گروه کشورها را تشکیل می‌دهد و سهم بالایی آن را در سال ۲۰۱۸ متعلق به دو کد تعرفه ۱۰۰۳۹۰ (جو به استثنای بذر) و ۵۲۰۱۰۰ (پنبه، حلاجی نشده یا شانه نزده) با سهم ۵۸ درصد و در سال ۲۰۲۲ متعلق به دو کد تعرفه ۵۲۰۱۰۰ (پنبه، حلاجی نشده یا شانه نزده) و ۱۰۰۱۹۹ (سایر مخلوط‌های گندم غیر مذکور در جای دیگر) با سهم ۶۷ درصد است. همانطور که ملاحظه می‌شود واردات ایران از آسیای مرکزی متمرکز بر تعداد کمی از کالاها می‌شود.

جدول ۲. ده کالای عمده وارداتی ایران از منطقه آسیای مرکزی در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۲۲ (میلیون دلار- درصد)

۲۰۲۲				۲۰۱۸					
سهم از کل ارزش صادرات	ارزش	شرح	کد تعرفه	سهم از کل ارزش صادرات	ارزش	شرح	کد تعرفه		
۳۵.۸	۱۲۱.۳	پنبه، حلاجی نشده یا شانه نزده	۵۲۰۱۰۰	۱	۳۱.۵	۵۶.۹	جو به استثنای بذر	۱۰۰۳۹۰	۱
۳۱.۵	۱۰۶.۸	سایر مخلوط های گندم غیر مذکور در جای دیگر	۱۰۰۱۹۹	۲	۲۶.۵	۴۷.۹	پنبه، حلاجی نشده یا شانه نزده	۵۲۰۱۰۰	۲
۷.۰	۲۳.۷	نخ از پنبه (غیر از نخ دوخت)	۵۲۰۵۲۳	۳	۶.۳	۱۱.۴	لاشه و نیمه لاشه گوسفند تازه یا سرد (به استثنای بره)	۰۲۰۴۲۱	۳
۴.۶	۱۵.۵	جو به استثنای بذر	۱۰۰۳۹۰	۴	۳.۵	۶.۴	نخ از پنبه (غیر از نخ دوخت)	۵۲۰۵۲۳	۴
۳.۱	۱۰.۴	کشنده های جاده ای برای نیمه تریلرها	۸۷۰۱۲۰	۵	۲.۸	۵.۱	کلزا یا دانه کلزا دارای مقدار کمی اسید ایروسیک	۱۲۰۵۱۰	۵
۲.۷	۹.۲	کک نفت تکلیس نشده	۲۷۱۳۱۱	۶	۲.۳	۴.۱	لاشه و نیمه لاشه بره تازه یا سرد	۰۲۰۴۱۰	۶
۱.۷	۵.۸	لوبیا رسمی، همچنین لوبیای سفید	۰۷۱۳۳۳	۷	۲.۱	۳.۸	لوبیا قرمز کوچک	۰۷۱۳۳۲	۷
۱.۳	۴.۴	روغن خام	۱۵۱۲۱۱	۸	۱.۹	۳.۴	کلرور پتاسیم	۳۱۰۴۲۰	۸
۱.۲	۴.۱	پارچه های موسوم به «دنییم»	۵۲۰۹۴۲	۹	۱.۹	۳.۴	کک نفت تکلیس شده	۲۷۱۳۱۲	۹
۱.۱	۳.۹	کلرور پتاسیم	۳۱۰۴۲۰	۱۰	۱.۷	۳.۱	سایر قطعات گوشت های از نوع گوسفند، منجمد به صورت با استخوان	۰۲۰۴۴۲	۱۰
۹.۰	۳۰.۵	مجموع		۸۰	۱۴۶	مجموع			

اقدام عمده در تجارت ایران با منطقه آسیای مرکزی به تفکیک کشورها

جدول ۳ و ۴ نیز ۵ کالای عمده صادراتی و وارداتی ایران به کشورهای آسیای مرکزی را در سال ۲۰۲۲ نشان می دهد. همانطور که ملاحظه می شود ۵ کالای عمده صادراتی ایران به کشورهای ازبکستان، تاجیکستان و قزاقستان حدود ۳۵ درصد کل ارزش صادرات ایران به این کشورها را در سال ۲۰۲۲ تشکیل می دهد. این رقم برای قرقیزستان حدود ۵۷ درصد و برای ترکمنستان حدود ۳۲ درصد است. سهم ۵ قلم عمده کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه مذکور در سال ۲۰۲۲ نشان می دهد که صادرات ایران به این منطقه از تنوع بالایی برخوردار نیست.

در خصوص واردات نیز ۵ قلم عمده وارداتی از کشورهای منطقه آسیای مرکزی برای کشورهای تاجیکستان، قزاقستان و قرقیزستان بیش از ۹۰ درصد ارزش واردات ایران از این کشورها را تشکیل می دهد. سهم ۵ قلم عمده وارداتی از ازبکستان و ترکمنستان نیز در سال ۲۰۲۲ از کل ارزش واردات ایران از این دو کشور به ترتیب حدود ۸۹ درصد و ۷۴ درصد بوده است.

جدول ۳. عمده کالاهای صادراتی ایران به کشورهای منطقه آسیای مرکزی در سال ۲۰۲۲ (میلیون دلار - درصد)

کشور	ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش	سهم از کل صادرات ایران به کشور
ازبکستان	۱	۳۹۰۱۱۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) کمتر از ۹۴/	۳۲.۹	۱۱.۳
	۲	۷۲۰۷۱۲	محصولات نیمه تمام آهن یا فولاد را کمتر از ۲۵٪ کربنی	۲۴.۴	۸.۴
	۳	۳۹۰۱۲۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴/ یا بیشتر	۱۷.۰	۵.۸
	۴	۷۲۱۴۲۰	سایر میله ها از آهن یا از فولادهای غیر ممزوج	۱۶.۸	۵.۸
	۵	۳۹۰۲۱۰	پلی پروپیلن	۱۱.۶	۴.۰
ارزش کل					۲۹۰.۹
تاجیکستان	۱	۷۲۱۴۲۰	سایر میله ها از آهن یا از فولادهای غیر ممزوج	۲۵.۰	۱۶.۶
	۲	۸۰۲۵۱	سایر میوه های درون غلاف سخت	۸.۶	۵.۷
	۳	۳۹۰۱۱۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) کمتر از ۹۴/	۸.۰	۵.۳
	۴	۳۹۰۱۲۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴/ یا بیشتر	۶.۱	۴.۰
	۵	۳۲۰۸۹۰	سایر رنگها و ورنه ها بر اساس پلیمرهای سنتتیک یا پلیمرهای طبیعی تغییر یافته	۵.۳	۳.۵
ارزش کل					۱۵۱
ترکمنستان	۱	۷۲۱۴۲۰	سایر میله ها از آهن یا از فولادهای غیر ممزوج	۶۸.۶	۱۵.۸
	۲	۷۳۰۶۶۱	سایر لوله ها و پروفیل های توخالی از آهن یا از فولاد از مقطع عرضی مربع یا مستطیل	۲۸.۶	۶.۶
	۳	۱۷۰۱۹۹	سایر قند و شکر نیشکر یا چغندر و ...	۱۵.۰	۳.۵
	۴	۲۵۲۳۲۹	سایر سیمان پرتلند، سیمان آلومینو، سیمان سرباره های سیمان سوپر سولفات و سیمان هیدرولیک	۱۳.۷	۳.۲
	۵	۶۸۰۲۹۳	سنگ خارا (گرانیت)	۱۱.۷	۲.۷

کشور	ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش	سهم از کل صادرات ایران به کشور
ارزش کل					
۴۳۴.۵					
قزاقستان	۱	۸۰۴۱۰	خرما	۲۲.۰	۱۱.۷
	۲	۳۹۰۱۲۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴/ یا بیشتر	۱۸.۹	۱۰.۱
	۳	۸۰۶۲۰	انگور خشک کرده	۹.۶	۵.۱
	۴	۷۰۹۶۰	فلفل فرنگی	۸.۵	۴.۵
	۵	۳۹۰۱۱۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) کمتر از ۹۴/	۷.۷	۴.۱
ارزش کل					
۱۸۸.۱					
قرقیزستان	۱	۸۰۲۵۱	سایر میوه های درون غلاف سخت	۲۹.۷	۴۲.۳
	۲	۵۷۰۲۹۲	فرش و سایر کفیوشها از مواد نسجی سنتتیک یا مصنوعی	۳.۲	۴.۶
	۳	۳۹۰۱۲۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴/ یا بیشتر	۳.۰	۴.۳
	۴	۲۳۰۹۹۰	سایر فرآوردهها از انواعی که برای تغذیه حیوانات مورد استفاده قرار میگیرد	۲.۲	۳.۱
	۵	۳۹۰۱۱۰	پلی اتیلن با وزن مخصوص (چگالی) کمتر از ۹۴/	۲.۱	۳.۱
ارزش کل					
۷۰.۲					

جدول ۴. عمده کالاهای وارداتی ایران از کشورهای منطقه آسیای مرکزی در سال ۲۰۲۲ (میلیون دلار - درصد)

کشور	ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش	سهم از کل واردات ایران از کشور کشور
ازبکستان	۱	۵۲۰۱۰۰	پنبه، حلاجی نشده یا شانه زده	۲۷.۵	۴۹.۷
	۲	۵۲۰۵۲۳	نخ از پنبه (غیر از نخ دوخت)	۲۳.۳	۳۰.۹
	۳	۷۱۳۳۳	لوبیا رسمی، همچنین لوبیای سفید	۲.۴	۳.۲
	۴	۵۰۰۲۰۰	ابریشم خام	۲.۴	۳.۱
	۵	۳۱۰۴۲۰	کلور پیتاسیم	۱.۸	۲.۴
ارزش کل					
۷۵.۳					
تاجیکستان	۱	۵۲۰۱۰۰	پنبه، حلاجی نشده یا شانه زده	۷۹.۵	۹۷.۶
	۲	۴۴۱۱۱۴	تخته فیبری از چوب یا از سایر مواد چوبی با ضخامت بیش از ۹ میلیمتر	۰.۹	۱.۰
	۳	۵۰۰۱۰۰	پنبه کرم ابریشم مناسب برای بازکردن	۰.۶	۰.۷
	۴	۸۴۷۷۸۰	سایر ماشین آلات و دستگاههای کارکردن روی کائوچو یا مواد پلاستیکی ...	۰.۳	۰.۳
	۵	۷۵۰۶۱۰	صفحه، ورق، نوار و ورقه های نازک از نیکل، غیر ممزوج	۰.۱	۰.۲
ارزش کل					
۸۱					

کشور	ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	ارزش	سهم از کل واردات ایران از کشور کشور
ترکمنستان	۱	۲۷۱۳۱۱	کک نفت تکلیس نشده	۹.۲	۳۲.۵
	۲	۵۲۰۹۴۲	پارچه های موسوم به «دنیم» (Denim)	۴.۱	۱۴.۶
	۳	۵۲۰۱۰۰	پنبه، حلاجی نشده یا شانه زده.	۳.۱	۱۰.۹
	۴	۵۲۰۸۱۲	پارچه های تار و پود باف از پنبه، ساده باف، به وزن هر متر مربع بیش از ۱ گرم	۲.۸	۹.۹
	۵	۲۷۱۳۱۲	کک نفت تکلیس شده	۲.۷	۹.۶
ارزش کل				۲۸.۴	
قزاقستان	۱	۱۰۰۱۹۹	سایر مخلوط های گندم غیر مذکور در جای دیگر	۱۰۶.۸	۷۲.۷
	۲	۱۰۰۳۹۰	جو به استثنای بذر	۱۵.۵	۱۰.۶
	۳	۸۷۰۱۲۰	کشنده های جاده ای برای نیمه تریلرها	۱۰.۴	۷.۱
	۴	۱۵۱۲۱۱	روغن خام	۴.۴	۳.۰
	۵	۸۴۱۵۹۰	اجزاء و قطعات ماشینها و دستگاههای تهویه مطبوع	۲.۳	۱.۶
ارزش کل				۱۴۶.۹	
قرقیزستان	۱	۷۱۳۳۳	لوبیا رسمی	۳.۳	۵۱.۳
	۲	۵۲۰۱۰۰	پنبه، حلاجی نشده یا شانه زده.	۱.۳	۲۰.۴
	۳	۲۸۰۹۲۰	اسید فسفریک و اسیدهای پلی فسفریک	۰.۶	۸.۶
	۴	۳۱۰۴۲۰	کلور پتاسیم	۰.۴	۶.۸
	۵	۷۱۳۳۲	لوبیا قرمز کوچک	۰.۳	۴.۵
ارزش کل				۶.۵	

منبع: ITC

جمع بندی

تجارت ایران با منطقه آسیای مرکزی طی سال های اخیر با نوساناتی همراه بوده است. تجارت ایران با این منطقه پس از کاهش در سال های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰، در سال ۲۰۲۱ روند صعودی خود را آغاز کرد و در سال ۲۰۲۲، با افزایش ۸ درصدی نسبت به سال قبل به حدود ۱.۵ میلیارد دلار رسید. با این حال، سهم تجارت ایران با منطقه آسیای مرکزی از کل تجارت ایران همچنان بسیار کم است و تنها ۱ درصد از کل ارزش تجارت ایران را تشکیل می دهد.

عمده کالاهای صادراتی ایران به منطقه آسیای مرکزی شامل میله های آهنی، پلی اتیلن و میوه های خشک است. از سوی دیگر، عمده کالاهای وارداتی ایران از این منطقه شامل پنبه و مخلوط های گندم است.